LEVENDICH

VVESTE
INDISCHE COMPAIGNIE

Publicado em 1622

bibliografia:

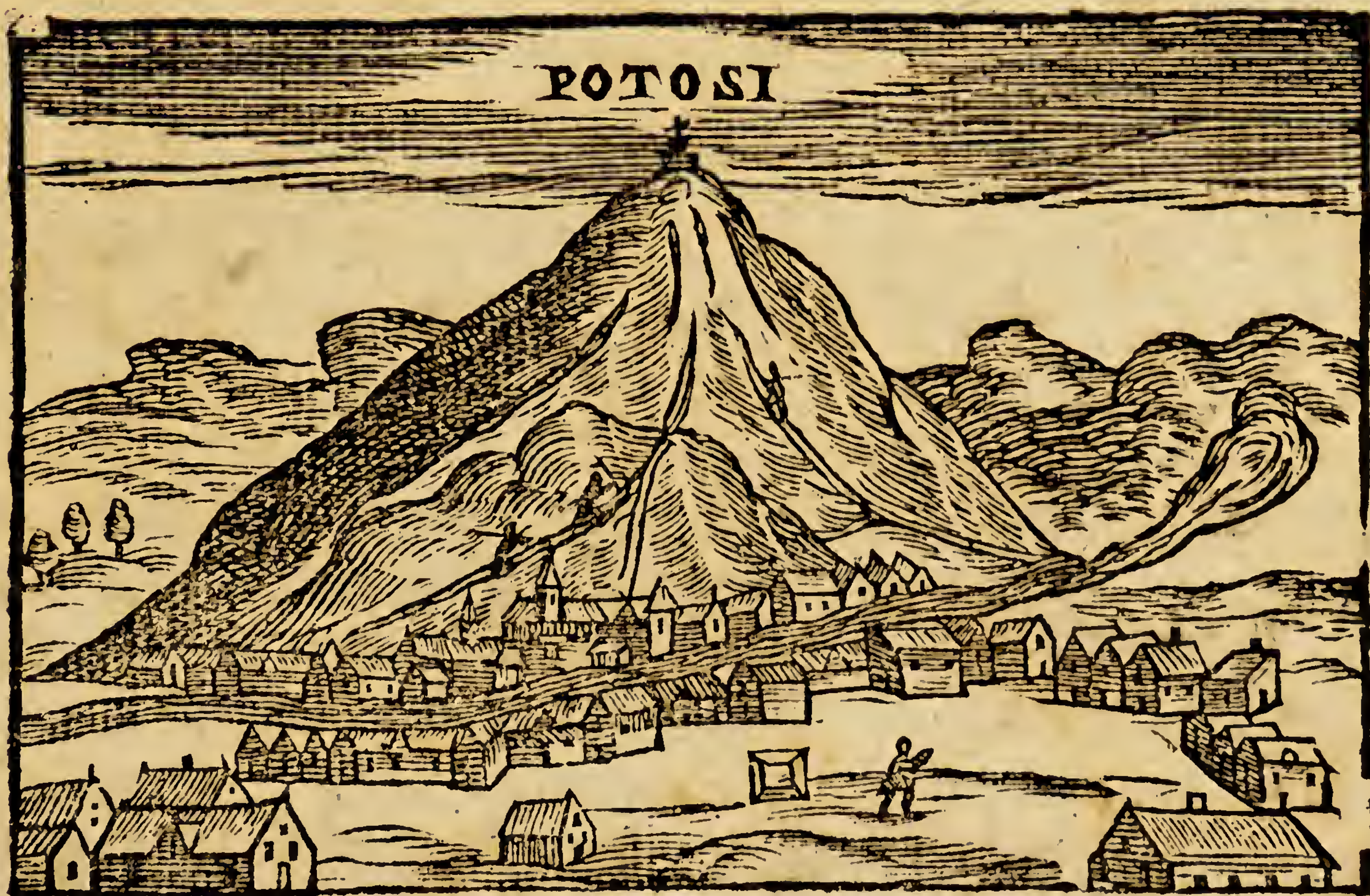
Asher nº 99
Knuttel nº 3362
Salvador de Mendonça
nº 11
Catalogo da Exposição
Nassoviana . CEN 23
José Honório Rodrigues
nº 27.

Levendich

DISCOVRS

Vant ghemeyne Lants wel-vaert/ voor desen de Oost/ende nu oock de West-Indische generale Compaignie aenghevanghen / seer notabel om lesen.

Door een Lief-Hebber des Vaderlandts.

HEEREN 1622

Ghedruckt by *Broer Iansz.* int Iaer ons Heeren 1622.

Pag. 6 Catalogo Salvador Mendonça
n° 11

Levendich
DISCOVRS
Vant gemeyne Lants vvelvaert, voor desen de Oost, ende nu oock de VVest-Indische generale Compaignie aenghevanghen, seer notabel om lesen.

DE Eere/Reputatie eñ macht deser Vereenichnichde Nederlanden/ bestaet naest God inden vrijen Coophandel over al de Werelt/ want onse Provincien ende Steden vervult met soo vele inghebozene als oock uytgeweeckene van Vlaenderen/ Brabant/ etc. om de Religie/ en connen niet onderhouden noch gevoet werden door inwendige middelen van Lantbauwerije ende incomen van Renten / als wel ander groote Landen ende Coninckrijcken/ om dat dit Lant te cleyn is / waeromme het besonderste moet comen vande Zee-vaert eñ uytlantsche negotien/ daerom ist absurt dat de Coninck van Spaignien ons wil den handel verbieden: Want men de conversatie ende commercie op elck een sijne heerschappien niemanden placht te weygheren dan de Vyanden: Daer hy ons nochtans behoort te houden voor sijne beste vrienden. Dewijle wy hem den Treves in sijnen uyttersten noot accordeerden doen hy op't hoochste benaut was van sijn ghemuytineerde ghedebandeerde Soldaten / daer hy geenen raet meer toe en wiste / ende soudent Landt vermeestert hebben/ sonder onse te ghemoet-cominghe / waer over hy ons doen sijne vrienden verclaerde te wesen / op de welcke hy niets en pretendeerde/ ende erkende de Hooch-Moghende Heeren Staten deser vereenichde Provincien voor vrije Landẽ/ Provincien eñ Statẽ. Maer na twaelf jaren laet hy door de Heere Peckius ons soo veel als den Oorloch aenseggen/ten ware wy wilden tredẽ in accoort/ ende wederom den Spaigniaert voor onsen Prince erkennen.

Daer op de voorſchreven Heeren Staten hebben gheantwoort, dat de Hoocheyt ende Souverainiteyt vande gheunieerde Nederlanden, onghetwijfelt ende buyten alle diſpuyte is, by hare Hooch-Moghende ende de Statē vande reſpective Provincien, dat ſy de ſelve altijts Religieuſelick hebben ghemainteneert teghen alle den genen die de ſelve eenichſins in twijfel hebben willen trecken, ofte daer op yet voornemen, ofte de ſelve eenighe ander Princen toeeyghenen: Dat ſy dien volghende noyt en hebben willen toeſtaen eenige Tractaten, daer by de ſelve eenichſins in twijfel ſoude moghen ghetoghen werden, daer af ſy expreſſe verclaringhe hebben ghedaen aen den Keyſer, Cheur ende Furſten, ende andere Potentaten, mitſgaders aen de Ertſhertogen ſelve: Dat hare Hooch Mogende Staet voor een Souvereyn, ende hare Landen voor vrije Landen gehouden ende erkent werden by de grootſte Monarchen, Coninghen, Potentaten ende Republijcken, de welcke alle in die qualiteyt met hare Hooch-Mog. vele eñ verſcheyden groote Tractaten ende aliancien hebben ghemaeckt, hebbende t'ſelve oock ſoo verre ſtaende gehouden, dat hare Hooch Mog. noch met de Ertſhertogen in Brabant, noch metten Coninck van Spaignien eenich tractaet hebbē willen aengaen, voor ende aleer de ſelve mede verclaert, ende daer van acte gegeven hebben, datſe met hare Hooch-Mog. tracteerden als met vrije Landen eñ Provincien, daer op ſy niet en pretendeerden. Ende dewijle het ſelfde ſoo claer als den dach is, ende voor al de Werelt notoir ende bekent. Soo comt hare Hog. Mog. ſeer vreemt ende onverwacht voor t'voorſz. gheproponeerde vanden Heere Cancelier Peckius, voorghevende, dat het meeſte voordeel van deſe Landen daer inne ſoude gelegen ſijn, dat alle de Provincien haer lieten verwilligen tot een goet bequaem verdrach, onder bekenteniſſe van natuerlicke Princen. Ende indien de ſelve Landen op deſen voorſlach ſullen begheeren te treden in communicatie van accoort, dat de Ertſhertogen in ſulcker voegen ſouden verſtaen tot billicke ende redelicke conditien: Overmits dat den ſelven voorſlach niet en ſoude connen dienen tot verhoedinghe ende afweeringe vande ſware ende uytterſte inconvenienten, daer inne de Landē door den Oorloch wederom ſouden comen te vervallen, daer toe tgheproponeerde ſchijnt voorgheſtelt te zijn, maer veel eer 'tvier vanden Oorloge ſal ontſteecken, om dat het ſelve regelrecht gaet tegens de voorſz bekende Souvereyniteyt eñ hoocheyt der Landen, die hare Hooch-Mog. tot noch

toe soo loflicken ende met soo vele sware Oorlogen hebben gemaintineert, ende voorts met Godts hulpe totten uytterſten toe met goet ende bloet gereſolveert zijn te maintineren. Ende dat oock de voorſz Propoſitie is eroneus ende onverdraechlic in haren ſtaet, treckende in diſpuyte de ſelve Souvereyniteyt, tegens de fondamentale Wetten van deſen Staet: Mits alle twelcke hare Hooch-Mog. ſoo onverwachte onrechtmatige ende onnabuerlicke Propoſitie niet en connen toe ſtaen, als inplicerende een onlijdelicke atrociteyt teghen haren Staet, ende groote oneere voor alle de Monarchen, Coninghen, Potentaten ende Republijcken die mette ſelve als eenē Souvereynen Staet hebben getracteert. Maer nootſaeckelick moeten verclaren, ghelijck zy doen mits deſen, dat alle de gene die by eenige Propoſitien ofte ander wegen t'ſouvereyn recht van deſe Landen poogen in diſpute te trecken, te impugneren, ofte eenighe andere Princen toe te eygenen, ofte yet dat ſulcx ſmaeckt, ghehouden ſullen worden voor inhabyl, om in eenige Tractaten by hare Hooch-Mog. geadmitteert te werden, twelcke zy den welgemelten Heere Peckio voegen tot antwoorde, alleenlick daer by doende, dat de hoochſt ghemelde Ertſhertoghen uyt de menichvuldighe clachten heur ghedaen, ende daer op noyt eenighe ſatiſfactie en is ghevolcht, ſeer wel weten hoe hare Hooch-Mog. verſtaen dat het Tractaet van Treve by de ſelve ende by den Coninc van Spaignien punctuelickē ende religieuſelickē ſoude weſen onderhouden: ghedaen ter vergaderinghe vande Hooch-ghemelte Heeren Staten Generael in s'Graven-Haghe den 25. Martio 1621.

Op deſe reſolute antwoorde ginck hem den Spangiaert ſterck armeren/ om ons met drie Leghers aen verſcheyden plaetſen te overvallen/ maer de groote Godt der heyrcrachten die ons altijt in noot by gheſtaen heeft als wy tot hem om genade ende hulpe aenriepen/ heeft ons gebedt verhoort: De Vyants aenſlagen verhindert/ ontſluytende de veynſters des Hemels/ liet ſoo lange nae een den reghen vallen/ dat de weghen ē passagien daer door onbequaem wierden om Spinola met ſijnen gheweldigen Leger wel voort te moghen marceeren/ om yets aen te rechten/ wiens Leger ten laetſten overcomende groote ſterfte ē verloopinge van Soldaten/ ende ons volck (Godt lof) fris ende wel ghecourageert om ſich te verweyren/ moeſte Spinola bekennen dat hy van ſijnen

Vyant sonder Sweert gheslaghen worde. Maer ach lieve wat moveert de Sangiaert dat hy ons niet onghemolesteert en laet/ daer wy doch niet anders en soeckẽ dan met alle de Werelt vrede/ ende onsen gherechtighen Coophandel met Godt ende met eeren te drijven/ wat heeft haer beweecht met soo veel practijcken ende valsche beschuldinghen te willen ruineren dit schoon Nederlant/ anders dan om dat het was een vande bloeyenste Landẽ der werelt: Alwaer de Justicie aldermeest heeft ghefloreert/ de Christen Religie alderreynst gheobserveert/ende min gecorrumpeert deur den handel vande Joden als Italien/ ofte min gheinfecteert van eenige superstitien der Turcken ende Maranen als Spaignien: Al waerse haer Canaille verwecken nae het Flandria dats na de Nederlanden te comen teghen de Heriticos, daerse doch selfs de meeste ketters der Werelt zijn: De Cardinalen eñ Bisschoppen hebben bevel om int velt te commanderen / ende verlatende hare Cudden / volghen Belona de Suster van Mars: hare Vaendels zijn vol Cruyssen/ etc. Ach wat groot verkeertheyt ende snoode ketterije? Het teycken des Cruyces is vanden ghenen die niet al vechtende maer al stervende heeft verwonnen / Maer ghy-lieden draecht het teycken der salicheyt als ghy treet om uwe onnoosele Christen Broeders te dooden: Oock het Duyvels gheschut/ dat alder eerst (soo de Historien vermelden) van eenen Moninck gevonden ende op de Bane ghebrocht was. Ach wie mochte gelooven dat een Gheestelick persoon hadde gheinventeert sulcke Helsche stucken/ende dat noch meer is: Zy graverender Beelden op/ ende ghevense namen der H. Apostelen: St. Paulus die ten eersten een streng Crijchsman was/ ende daer na bekeert sijnde een vreetsaem Apostel (prefererende de Christelicke liefde boven de rijckste gaven die de H. Geest de Menschen uytdeylen mach) wort hier gestelt voor Patroon op't Duyvels Gheschut/ gekeert tegen de onnoosel Christenẽ: Sinte Pieter noch een halve Jode sijnde/ willende sijnen Meester beschermen / wiert daer over van Jesus Christus bestraft / die hem beval sijn sweert weder inde scheede te steecken. Maer nu eylacy! de Cardinalẽ/Archsbisschoppen ende Jesuyten/niet gedenckende haer professie: In plaetse vande gemeyne sieckte der Christenen te versachten: Verargheren die door

ende

quade recepten: verwecken den Paus ter eener / eñ de Coningen ter ander sijde de Wapenen aen te nemen/ ghelijck ofte se van haer selven niet genoech geneycht en waren te bedrijven sulckẽ dwaesheyt: Wy hebben ten deele ghesien de erbarmelicke Nederlantsche Tragedien ten tijden van Duc d'Alba, het subject der Inlantsche Wapenen/ eñ onder de Wapenen een Zee vol miserien/ Wy zijn hertelicken beweecht over den verdruckten staet vande overheerde Nederlanders onse gunstige Broeders/ de welcke niet een hayr beter en souden getracteert zijn vande Spangiaerts dan de West-Indianen waren: Soo de voorsienicheyt Gods sijne Princelicke Excel. Mauritius niet en spaerde om de Spangiaerts in ballance te houden/ ende haer werck ghenoech te gheven/ gelijck meest alle die inde verheerde Provincien woonen bekennen/ datse daer door nu minlicker gheregeert worden/ als ten tijde van Duc d'Alba, eñ dat onse Wapenen harer aller welvaren hebbẽ te wege ghebracht/ eñ haer vande felheyt der Tyrannie verlost: want soo wy t'ondergingen/ soo en souden wy niet alleen onse oude verciertselen van vrijheyt verliesen. Maer zy-lieden souden oock seer haest van dit gheluck berooft worden: Vele door schrick der toecomende elenden gheven/ ons hare toestemminghen van gunste/ wenschen dat onse saecke wel mochte ghedijen. Eñ insonderheyt wenschen het die ghene / welcker voor-Ouders de Wonden der voorleden tijden hebben gevoelt. De gedachtenisse deser droefheden hebben zy door mededoogentheyt harer Bloetverwanten als erflicken in haer bloet/ ghemoet/ ende inghewant behouden/ want weynighe ofte gheene en zijnder die in Nederlandt woonen/ der welcker Ouders ofte Vrienden de bloedighe heerschappie der Spangiaerden niet en hebben ghevoelt ende gesmaeckt: Segge (gelijcker veel met my connen ghetuygen) datter veel Nederlanders omghebracht zijn/ ende het goet met openbaren uytroep vercocht/ die geen ander Religie dan de Roomsche en kenden/ Waer over de Heeren Staten siende Philippi wreede Tyrannie soo seer toenemen: Senden den Marquys van Berghen eñ den Heere van Montigni aen den Coninck in Spaignien / op dat zy met Oratien/ Voorspraecken eñ beden/ souden de over groote onbeweechlickheyt van s'Coninck wreet ghemoet te versachten. Maer wat

bedemen de ghetrouwe Ghesanten? worden zy na gebruyck niet
eenige eere ofte gifte beschoncken? Gheeft men haer antwoorde?
Neen: Maer de Marquys wort met fenijn uytten weghe gehol-
pen/ Montigni wort van La Motte eñ Medina wech geleyt eñ opēt-
lick onthalst. Soo worden de goede Ghesanten Nederlanders/so
worden de Doorluchtighe mannen/ soo worden de goede Vader-
landers omghebracht: Weynich tijts daer na als of de Coninck
met vyanden te doen hadde/ heeft door sijne Spangiaerden de
voorneemste Steden overvallen/ ende met de alderjammerlickste
Brantstichtingen/ Rooverijen eñ grouwelicke Moorderijen ver-
woest. De goede Borgers wierden van haer leven/Gout/Silver
eñ andere middelen berooft/ maer Naerden eñ Antwerpen wier-
den gantsch en gheheel soo ellendich ende jammerlick berooft en
verbrant/dat de gheschiedenisse een gheheel groot Boeck beslaen
soude/want geduerende t'Gouvernement vande Hertoginne van
Parma metten Cardinael Granvelle ende van Duc d'Alva, sijnder
over 18000. Menschen alleen met banden/slaghen/Sweerden eñ
allerhande wreede straffe vande Beuls omgebracht. Om welcke
goede diensten wert Granvelle daer na vanden Coninck Viceroy
van Napels ghemaeckt: Alba over het geconquesteert Ryck van
Portugael gestelt/eñ als Vader vanden Coninck geeert: Neemt
doch eens acht op de wreetheyt van desen Duc d'Alva, die soo be-
geerich was tot menschē Bloet. Dat hy 15. voornaemste Brussel-
sche Borghers om datse alleenlick met woorden zijn alder onge-
rechtichste overschattingen wederstaen hadden/Hy des nachts al
te samen belaste te verworghen. Maer hoort doch hoe veel vlijts/
bedenckens ende tijdes Alba te cost leyde om de strafwijsen te ver-
sieren eñ bestellen / gemerckt dat hy als eenen goeden Beul mee-
ster haer voorschreef wat ghereetschap best om te straffen diende/
hoe men de selve moeste gebruycken ende schicken/want hy hadde
den Beul Meester Carlo ghenaemt/geseyt/ dat hy 17. Stroppen
soude ghereet houden om de voorsz Burgers te worgen: hy soude
oock soo vele Ladders veerdich hebbē van 10. en 12. voeten lanc/
Hy soude des nachts dat stuck uytvoeren/etc. Doch Alba en is met
dese saecke niet voort ghegaen / want doen alle dinghen daer toe
ghereet waren/ ende dat de Soldaten die om de saecke seecker aen

te gaen/inde Wapenen souden wesen/ghereet stonden/Soo comt daer juyst een Bode die bootschapte dat den Briel van ons volck weder was ghewonnen: Lieve ontwaeckt doch eens uyt uwen slaep ende sorgeloosheyt/ Comt by: vliecht hier toe om den ghemeynen brant te blusschen. Ghy siet oock in wat plaetsen daer de Spaensche meester worden / daer volcht ghemeynlick den vloeck mede/door dien de neringhe/seghen/etc. van daer verdreven wort na onse Landen/ghelijck het onder ander vele Steden ghebleken, is aen de vermaerde Coopstadt Antwerpen/die onder onse regeeringe der Generale Staten eñ Prince van Orangien saliger memorie door den treflicken Coophandel totten Hemel toe verheven was/ al waer men doe over de 1000. soo Coopvaerders als ander Schepẽ gesien heeft: Maer soo haest de Stadt onder de Spaensche regeeringhe ghecomen is/volchde straex een groote veranderinghe: In voegen dat ick by tijden vanden Treves aldaer niet over 10. Schepen gesien hebbe: om dat op het vertrecken vande vermoghende Cooplieden in onse Steden de neringe mede ghevolcht is. Spiegelt u aen den teghenwoordigen soberen staet van Wesel/ Oppenheym ende meer andere onder de Spaẽsche regeeringhe geraeckt: De Spaensche pracht ende macht en is niet alleen de Nederlanden/ maer oock alle andere Potentaten der Werelt suspect: waer toe geen experter middel en can gevonden worden om vande ghestadighe vreese ontlast te zijn/als den selven de fondamenten van sijn uytstreckende Rijckdommen/daer mede hy alle Christen Potentaten in vreese is houdende/ te ondergraven/ twelcke is hem de Oost ende West-Indische negotie vruchteloos te maecken voor een goet deel. In voegen dat de Coninc door den Oost eñ West-Indischen brant/soo sal declineren/ dat al de Werelt sich by het vyer warm maeckende/gheen oorsaecke meer hebben sullen van in hare Lantpalen de Spaensche heyrtochten te bevreesen/ als nu dees 2. jaren ghespeurt is in Duytschlant/ door dien de groote Cooplieden van Genoa eñ Fuggher van Ausburch op den duysteren Eclips vande toecomende West-Indische Vlooten/geen gelt te vooren sullen willen verschieten: Omme nu voor eerst V. L. te verclarẽ den tegenwoordigen goedẽ staet van Oost-Indien: Den handel wert aldaer door onse Commisen op 30.

plaetsen verscheyden vanden anderen gheleghen/ gedreven. Bevinden aldaer aen contante penninghen Coopmanschappen ẽn schulden / over de 7000000. Guldens / ende daer benevens 77. gemonteerde Schepen/ behalven 10. stercke Fortereſſen ẽn plaetsen/ soo met Gheschut/ Vivres/ Amonitie van Oorloge voorsien: Daer toe in dienst zijn ontrent 10000. soo Bootsvolck als Soldaten: Belanghende nu de reeckeninge ẽn taxatie van alles wat hier int Lant is (afghetrocken de Penningen a deposito) soo ghemaeckt is voorleden Iunio (dat ordinaris alle jare binnẽ Amsterdam door de Boeckhouders van alle de Camers verricht ẽn neerstich onderhouden wert) en dient hier nu niet ghesept: Doch dit suldy weten/ dat de Compaignie nu wederom 12. Schepen afgeveerdicht heeft / soo met Soldaten/ Bootsvolck ẽn Amonitie wel voorsien/ die mede genomẽ hebben 1200000. Realen van achten/ om onse Coopmanschap gherechtelick te drijven met onse gealieerde/ als oock onbekende Indianen. Ende bedancken ons oock vanden schoonen voorraet welcke alhier noch int Landt is/ ende wenschen wanneer de reeckeninge int openbaer/ ofte ten minsten voor sommighe Hooft participanten finaliter ghesloten: Dat den goeden staet elcx mochte ontdeckt worden: Twelcke tot merckelicke bevorderinge vande West-Indischen handel soude strecken/ met opsteygheringhe vande actien voor de Oost-Indische Compaignie participanten: De participanten hebben genooten vanden jare 1595. alsmen eerst met 3. Schepen ẽn 2. Jachten begoste/ ẽn voorts met verscheyden Vloten totten jare 1603. doen de vereenichde Compaignie was gheoctroyeert / profiteerden door een van 24. tot 30. per cento s'Jaers: van t'sedert af soo hebben de participanten 2. capitalen ontfaen. Daer toe wanneerse haer capitael datse op deser uren inde Compaignie hebben/ wilden oock vercoopen/ can noch 2. capitalen gelden. Voorts om te weten wat voordeel de Ghemeynte uytte selve Trafijcke is treckende / soo moetmen betrachten dat een Vlote van 6. Schepen met sijn toebehooren ẽn ladinghe van Realen/ wel beloopt ontrent 10. Tonnen Gouts/ wesende ontrent het een derde aen claer gelt/ ende de 2. derde wort hier tot groote neringe ẽn profijt van't Lant ẽn Inwoonders int werck verhandelt ende vertiert. Ẽn elc Schip we-

deram

derom comende/ betaelt door een meer dan eē TonneGouts van maent-gelt/ waer door de Officieren eñ Bootsvolck oock verrijcken/ blijvende de winste meest onder de Inwoonders van deser Provincien: Desen handel is door onse gheringe Cooplieden eñ participanten begonnen tegen de macht van Castilien eñ Portugael/die den voortganck van onse gheluckige Trafijcke wouden beletten/maer wy hebben cloeckmoedich in ons voornemen ghecontinueert/eñ over haer veel heerlicke Victorien vercregen/waer door ons gunstich zijn geworden de Indiaensche Coningen ende Volckeren / daer mede wy vrientschap eñ aliancie gemaeckt hebben/ om haer te helpen beschermen tegen de Spangjaerts. Alsoo dat wy vanden jare 1596.tot 1611.van sijn geweldige Craeckē/ Gallioenen eñ andere groote Scheyen/over de 40.schadeloos gemaeckt hebben/ behalven die wy inde laetste 10.volghende jaren hebben bemachticht (insonderheyt als zy den Treves in Indien eerstelic seer ontrouwelic hadden verbroocken / ontrent 14.dagen na de gedane Publicatie) altijt hebben victorieuselick gevochten. Niet teghenstaende zy twee oft drie mael in ghetal van Schepen eñ volck stercker waren: waer af de Trafijcke aen de Spaensche zijde soo afgesmolten heeft/ende d'onse door Godes segen die daer van moet ghedanckt sijn/miraculeuselick toeghenomen. Soo dat de stapel vande Specerijen die voor 200. jaren te Venegien ende van daer over 100. jaren te Lisbona ghetransporteert/ nu by onsluyden ende de Engelsche ghevonden wert. In voegen dat s'Coninex van Spaigniens ondersaten ofte Coopliedē/ de Muscaten/ Naghelen/ Noten eñ Foelie van onse Bataviers(voor desen noyt gehoort) hebben dees voorgaende jaren moeten coopen. Oock soo hebben de onse nu onlangs de Eylanden van Banda (al waer de Noten ende Foelie wasset) met ghewelt verovert/eñ de Inwoonders onder onse subjectie gebracht. Houdende oock noch de Stadt Bantam belegert (al waer de Peper gelevert wort die wy van ander plaetsen overvloedich ghenoech becomen/ ende laten de heure sitten) door dien zy volghende den aert vande Spaigniaerts onse Commisen met extraordinaire Tollen beswaerden/ende van elck 100. ontrent 50. deden betalen/ende noch niet en mochten vercrijgen/ om van Calck ende Steen op onse costen een Packhuys/to

verseeckeringhe van onse Goederen / alsoo het Houten Huys tot twee reysen toe was afgebrant. Zijn bedwongẽ geweest dẽ Bantanschen handel te transporteren op een ander bequame plaetse/ dat een vast Eylant eñ een wel gelegen goede Haven heeft/ want ick bevinde onder mijn memorialen/dat voor 5. jaren den grooten Keyser Materam in Iava, die machtich is 300000. Mannẽ te velde te brenghen/woonende ontrent 100. Mijlen weechs van Bantan. versocht hadde/ oock aliancie met ons te maecken / presenterende ons den Pepertol vrij te leveren/ende een Casteel te doen timmeren van Calck en Steen / met alle behoefte voorsien / op Iapara, T'welcke den Coninck van Bantan eñ sijnen Stadt-Houder niet wel en behaechde: Eyndelick hebben de onse na rijpe deliberatie ontrent Iacratra een Stadt in behoorlicke defencie / nu schier voltimmert/genaemt Batavia, waer in over 1000. Familien van allerhande Natien sich bevindẽ om Coophandel te drijven. Beschermt ende gheregeert door eenen Gouverneur/ Schoutet eñ ander Officieren/om een yder te doen goet recht administreren. Eñ op dat voor al den Godtsdienst bevordert werde/ waer door de verblinde Heydenen uyt de grove duysternisse/eñ de jonge jeucht metter tijt totter kennisse onses Heylãts Jesu Christi gebracht/ eñ opgetrocken werden. Soo zijn de Heeren Bewinthebbers neerstich besorgende om een schoone Kercke eñ Schole aldaer op te rechten Tot welcken eynde derwaerts gesonden werden geleerde Mannẽ/ die het Evangelium Christi met veel vrucht den Heydenen in hare Talen/soo wel als ons volck hebben vercondicht eñ noch verconddighen. Soo datter veel Indianen door de ontfermherticheydt Godts/ ende onser converfatie/ vandevervloeckte dienstbaerheyt des Duyvels (den welcken zy eeren ende aenbidden/ bekeert werden tot het salichmaeckende geloove in Christum / ende hare eeuwighe salicheyt. Onder de welcke zijn twee Coninghen ende drie Princen die hare Sonẽ aen sijn Princelicke Excel. gerecommandeert hebben/op datse inde Christelicke Religie alhier opgetrocken werden/die nu te Amersfort de hooghe Schole frequenteren/ t'welcke ter eeren Godts niet en dient verswegheu / den welcken voorts wil den wasdom gheven tot sijner eeuwigher glorien. Nu alsoo den handel op Oost-Indien ons wel geluckt heeft/ niet

woonden/ons met Scheeps macht verre overtreften/ eñ wy daer ten eersten gheene plaetsen noch vrienden en hadden. Soo verhopen wy oock met dierghelijcken goet succes den handel op West-Indien te gaen aenvanghen in Godes name.

Eerst soo hebben wy daer Guinea, al waer men den handel gedreven heeft met 20. Schepen/ daer op ontrent 400. Mannen/ eñ verhandelt 12. Tonnen Gouts. Desgelijcx op Puncto del Ré heeft men in tijt van Oorloge op de Sout-vaert met 100. groote Schepen gevarẽ/ waer op ontrent 1800. Mannen/ welcke jaerlijcx aen Sout eñ vrachten verhandelt hebben ontrent 10. Tonnen Gout. De verhandelinge op Cuba eñ Spaniola van huydẽ/ met 20. Schepen ende 1500. Mannen/ jaerlijcx verhandelt ontrent 8. Tonnen Gouts. Den meesten rijckdom en bestaet nu niet soo seer in Goude ende Silver Mijnen die seer uytgeput zijn/ eñ te moeyelicken: Maer in verscheyden Vruchten ende costelicke gewassen die inde Landen vallen/ als Catoen/ Suycker/ Gember/ Indigo/ Cochenille eñ ander drooghērije/ diversche soorten van Hout/ Peerlen/ Huyden eñ Ghesteenten. Wederom verscheyden Manefacturen/ Warẽ eñ Coopmanschappẽ derwaerts te voerẽ. Brasilien brengt de Portugeesen uyt 40. a 50000. Kisten Suyckers/ elcke Kiste maer gereeckent op 20. ponden groote vlaẽs/ beloopt 48. Tonnen Gouts/ sonder het Brasiliehout/ Catoen/ Gember/ Confiturẽ/ etc. Daer teghen oock de Manefacturen ende ander Waren die van Portugael daer na toe ghevoert werden. T'is wel waer dattet oock veel ghelts uyt Portugael daer na toe treckt/ maer dat comt by datter anders geen Manefacturen en werden gesleten dan de Portugeesen selfs van doen hebben. Hare Slaven die veel duysenden zijn loopen meest naeckt/ Maer wy souden uyt de Slaven vrije Arbeyders maecken/ die neerstich wercken souden/ om mede een fraey Cleet te crijghen ende Borgherlijcker te werden. Anders de Slaven vande Portugeesen arbeyden maer soo langhe als den Stock op den rugghe is/ soo dattet quaet is met onwillighe Honden Hasen te vanghen/ ende veel profijtelicker groote dach-hueren te gheven om veel wercx ghedaen te hebben. Belangende de hitte en can ons niet al te seer verhinderen aldaer te aerden/ ende arbeyden/ gelijck de experientie leert/ dat de Neer-

landers waerse comen/ tzy in Spaignien/Canarien/Barbarien/ Guinea/Oost eñ West-Indien/ overtreffen alle lieden in arbeytsaemheyt/ eñ al hadden wy gheen ander preuve als vande Soutvaerders na Puncte del Ré daer het soo heeten climaet is/ende den meesten arbeyt dieder ter werelt mach zijn: Men moet ooc mercken datter de dagen eñ nachten by na altijt even lanck zijn/ ende dat de hitte door de lange coele nachten gematicht wort/als mede door de ghestadige Ooste winden die daer waeyen. Oock soo can men den grootsten arbeyt die inde Steden ende Suyckermolens moet ghedaen zijn/wel by nachte doen/eñ den Ackerbau doetmen van smorghens ten 5. uren totten 10. uren/ eñ snamiddaechs van den drien tot 6. en 7. uren / men can daer oock tgheheel jaer door int Velt wercken/daer men hier den meesten tijt door't coude ongetempert weder is verhindert. Men can derwaerts crijgen veel goet volck van sober middelen/als Walen/Vlamingen/Brabanders/Duytschen/Oosterlingen/ Denemerckers eñ andere Noorderschen volckeren / twelcke meest een eenvoudich arbeytsaem volc is/ niet seer heerschende noch oproerich/maer mettẽ aert van onse Lantsaten wel over een comende om haer te laten oeffenen ende gouverneren: Oock vele soo arm datse haer niet en sullen connen verargeren met ginswaert te gaen woonen/ daermense bequame Landen ingheven sal om haer te generen/men moet niet dencken dat de Spaigniaert alle de vruchtbaerste profijtelickste plaetsen soude beset hebben om te bewoonen / Dewijle wy weten dat hy noch dagelijcx Oorlocht om eenighe in te nemen/ doch om de onbequaemheyt van sijn groote Schepen niet wel en connẽ besocht werden. Oock soo zijn de Indien soo groot/dat hy het vijfde deel niet en besit: Daer zijn noch vele wel gelegen getemperde plaetsen van gesonde Lucht eñ vruchtbaer Aertrijck/ beneffens schoone Rivieren met overvloet van Visschen daer wy ons mochten nedersetten. Eñ lichtelick voor eerst genieten goet Visch/Vleesch/ Vogelen/Sout/Hout/Toeback/etc. want de Verckens/Ossen eñ Coeyen zijnder in sulcke menichte/datmense alleẽ vilt om de Huyt te hebben/ ende werpen 't Vleesch daer henen wech. Ende watter ontbreeckt van Orangnien/Olijven/Wijngaerden/ Cochenille/ Indigo/Costelicke Drogerijen eñ ander Vruchtẽ die connen wy

in corten tijt van daer ontrent crijgen ende Planten. Als oock de Gember eñ Suyckerē zijn gewassen/ die soo voort settē dat wy in anderhalf ofte 2. jaren ten uyttersten/sullen de Vruchten van onse plantinge hebben/ende in treyn sijnde/sal jaer op jaer toenemen/ welcke dan metter tijt eenen grooten Rijckdom sal geven. Ende wy hebben goede commoditeyt om uyt eenige omliggende plaetsen te becomen/ alles wat wy tot oprechtinge van Colonias souden moghen van doen hebben: maer de Spaigniaerts hebben in den beginne alles uyt Spaignien moetē crijgen: Inde Articulen vanden Treves was geaccordeert dat wy souden moghen handelen ende trafickeren in alle plaetsen / Havenen eñ Steden daer de Coninck van Spanien gheen ghebiet en heeft/soo wort ons daer mede vrij ghestelt te moghen handelen in terra Florida. De Antillas. De gheheele Zee-Custe van Wiana. Een groot deel van Brisilien, voorder tot aen de Strate Magallane, sijnde wel 500. Mijlen daer den Spaigniaert gheen gebiet en heeft/ als alleen op Rio de la Plata: Wijder vande Strate Magallane eñ la Meire in het rijcke Lant Chili, met vele ander Landen ende Eylanden inde Suyt-Zee ghelegen. Ick gheswijge de groote Rijckdommen die te landewaerts in liggen/ die overvloet van Gout eñ ander costelicheyt hebben/welcke Volckeren oock eenichsins ghepoliceert zijn/ende tot de welcke de Spaigniaerts/mits hare tyrannie/geen toeganc connen crijghen/ waer dat wy metter tijt goede vrientschap mede souden mogen maecken. In welcke voorsz Landen wy onse Colonias souden mogen stellen/ende aldaer onsen Coophandel drijven/onghelijck beter ende met meerder profijt dan de Portugesen eñ Castilianen doen. Maer te segghen de plaetse waer men voort eerst bequaemst soude mogen neer slaē/dat ware den Roosen pot te vroech ontdeckt/ ende den Spaigniaert gewaerschout: Wanneermen nu eenige Collonias sal hebben opgerecht/ soo sullen wy lichtelick den meesten handel van Indien in onse handen crijgen om dat wy alle manefacturen cent per cent connen beter coop geven dan de Spaigniaerts. Ende de Warē die uyt Indien comen zijn ons oock 50. ten hondert beter dan aen haerlieden om de verspaerde oncosten ende exessive swaren Tollen in Spaignien: Dat onse Manefacturen daer oock wel souden ghetrocken werden/

t'selve

t'selve is buyten allen twijfel. Want de Indianen (ende sommige Spaigniaerts oft Portugeesen die altoos geerne plegen met ons te handelen ende mangelen / bedectelicken inder nacht op stroom met hare Bootgens by de onse comende) gevoelēde de nutticheyt diese uyt verscheyden Waren van dese Landen soudē trecken / gelijck in Guinea sulcx geschiet eñ hier noch ongelijck meer geschieden soude / als wy aldaer in treyn waren / souden met ons liever handelen om 'tgroot voordeel ende den goeden coop te hebben. Alsoo dat het profijt dat wy van dese Landen souden doen met onse Manufacturen / soude ongheliјck meerder zijn als t'gene dat de Spaigniaerts doen: Dewijle men weet dat de Goederen die vande Nederlanden over Hispanien ghesonden werden / moeten d'oncosten dragen van derwaerts te voeren: Dat den Coopman aen de selve plach gemeenlick 20. ten hondert te winnē / d'een tijt min d'ander tijt meer: In Spaignien int incomen worden met Tollen ende ander oncosten noch 20. ten honderdē belast: In het uytgaen weder soo veel: Dan vallen d'oncosten van Spaignien op Indien oock ongheliјck meerder als van dese Landen. Eñ al wonnen wy niet meer als t'ghene gespaert wort vande Goederen over Spaignien derwaerts te senden / soo ware t'selve niet dan te veel gewonnen / ende ick achte dat de participanten oft Cooplieden van dese Landen haer wel mette helft souden te vreden houden: Dat desen handel den rijcksten is / die uyt Europa ghedreven wort / is alle de Werelt openbaer / want niet alleē Spaignien daer groote Rijckdommen van heeft / maer heel Europa isser af wel ghevaren. Eñ t'exempel vande Spaensche Cooplieden mach hier in dienen die op dese Nederlanden seer grooten handel pleghen te doen / maer als zy begosten te ghevoelen ende te smaecken wat groot profijt den Indischen handel gaf / soo hebben zy ons haren ouden handel allencxkens overghelaten / ende haer meest totten West-Indischen handel begheven: Daerse boven alle de groote belastinghen noch ordinairlick van 50. tot 60. par cent pleghen te winnen: De Neerlanders die in Spaignien hebben ghewoont / ende onder den duym part eñ deel daer in gehadt / connen t'selve betuygen / als mede de groote Rijckdommen die de Genevoysen daer uyt hebben ghetrocken: Derhalven is te besluyten

dat de

dat de West-Indische Navigatien noch eens soo profitabel sal vallen als de Oost-Indische/ by dees navolgende redenen: Eerstelick om datmen van hier in West-Indien can overseylen inden tijt van ses weecken/ ende corte retoeren crijghen: Item om dat een West-Indis-Schip can 10. a 12. mael gebruyckt worden/ eñ niet half soo veel en cost van toerustē/ daer eē Oost-Indis-Schip na de derde reyse gesleten ende onbequaem is: Item om datmen geen gelt ginswaert en behoeft te voeren/ maer men bringt dickwils Gout en Silver voor retourē/ verhandelt aen Messen/ Glasen teyckenen oft dierghelijcke beuselingen/ ende dat sonder sulck verlies van ons Zee varent volck als men wel doet in Oost-Indien. Item om dat dees nieuwe Compaignie niet alleē niet heerlicke Privilegien vande Hooch-Mog. Heeren Staten Generael voorsien/ maer oock mildelick gheassisteert met een somme van thien hondert duysent guldens/ welverstaende datse mette helft vande voorschreven thien hondert duysent guldens sullen ghenieten/ ende draghen winste ende risico, ghelijck alle andere participanten in dese Compaignie/ ghenieten ende draghen sullen. Hebben voorts belooft dese Compaignie tegen eenen yegelicken te sullen mainteneren eñ defenderen inde vrije Zee-vaert eñ Trafijcke/ daer toe tot hare assistencie geven 16. Schepen van Oorloge/ het minste van 150. lasten met vier goede wel beseylde Jachten/ het minste groot 40. lasten/ sijnde behoorlick gemonteert ende voorsien van alles: oock van Metalen ende ander Gheschut/ behoorlicke quantiteyt van Amonitie/ mitsgaders van dubbelt loopende ende staende Want/ Zeylage/ Touwen/ Anckers ende ander toebehooren/ Oft ghebeurde (twelcke wy doch gheensins en verwachten) dat door een machtich ende ghedurich belet inde voorsz Zee-vaert ende Trafijcke/ de saecken inde Limiten van dese Compaignie contrarie het algemeen recht ofte teghens d'inhout van eenighe Tractaten/ Verbonden ende Entrecoursen in eenigherley manieren werden verhindert/ beschadicht ende ghebracht tot een openbaer Oorloghe/ souden haer daer tegens mogen defenderen/ ende reguleren in conformiteyt vande instructie der voorsz Heeren Staten/ De welcke noch belovē het subsidium te verbeteren/ naer ghelegentheyt der saecken: uyt dit voor ver-

e is cla erlic te begrijpẽ / de schoone prerogativen ende voordeelen/ door de welcke dese nieuwe Compaignie boven de Oost-Indische sal comen te gauderen: Hebbende voor eerst in treyn de Gout vaert op Guinea ende oock vant West-Indisch-Hout/ dat anders niet en cost dan de vrachten / welcke beyde jaerlijcx sullen opbringhen over de twee Millioenen. t'Is wel waer dat de oncosten aen deser zijden voor eerst sullẽ al wat swaer vallẽ int equipperen van soo een machtige Vlote/ want sulcke vaerten eñ plantinghen en mogen niet voltrocken werden sonder groote middelen/ om te connen draghen alle de swaricheden dier voorvallen/ eñ te gemoet gaen met een resolute macht die niet moede en wort alle gevaren/ ende wederweerdicheden. Ende dat met stercke bystanden ofte gheduerighe Secoursen tot dat wy daer vaste woonplaetsen ghenomen hebben/ende ghenoech ghesterckt sullen werden/ om het nieu Spaignien in America te moghen wederstaen. Maer een lutsken in treyn geweest hebbende/ de profijten sullent haest versoeten. Verhopen daer mede (door Godes zegen) te vercrijgen een goet deel aen de aldertreffelickslen handel die buyten Europa ghedreven wort/ waer door de Coninck van Spaignien in rijckdom ende macht soo seer heeft toeghenomen / alleen meest vanden Tol: Ontfangende vande Goederen ginswaerts gaende/ wederom incomende/ ende van daer wederom vervoert na ander Landen/ t'elcke mael 20. per cento/ dats tsamen 60. ten hondert: Hier uyt condy bedencken de groote schade die de Coninck van Spaignien in sijn Tollen moet lijden / t'welcke jaerlijcx over de 100. Tonnen Gouts beloopt: behalven de dobbel schade die de Portugeesen in 24. jaren aen hare Schepen ende Goederen voor ende na gheleden/ ende noch lijden. Soo dat de Coninck om de groote verstooringe sijner Cooplieden/ende verteerende Cancker in sijn Comptoyren/door t'verminderen der Trafijcke ende Tollen/uyt noot veroorsaeckt wert/ons niet alleen de Oost eñ West-Indische handel gerustelick te laten continueren / maer oock ons ende onse gealieerde laten woonen in vasten verseeckerden vrede: Welcken vrede hy dan sal vreesen te verbreecken / om het dubbel garrant/dat wy dan by ons selven vande hant des ontfermenden Godts sullen hebben ontfanghen/om het ghetroffen Accoort t'al-

len tijden te connen hanthaven en̄ den inbreuck met Godts hulpe doen verbeteren. Want dewijle het publijcq alleen upt den particulieren bestaet/ en̄ dat de selve het publijck maecken/ het publijcq machtich is na advenant dat de particuliere machtich ofte rijck zijn: Besonder considererende dat de Schepen ende Bootsvolck twelcke by de particuliere totte Trafijcke wort gebruyct/ niet anders en zijn dan een geweldige groote macht/ die sonder cost van den Landen in reserve wort ghehouden ende dagelijcx geoeffent/ omme op alle occurrentien ghebruyckt te mogen werden/ sonder het welcke onmoghelick is eenighe macht ter Zee te mogen hebben: gelijck wy voor oogen sien/ dat de machtichste Coninckrijcken gheen macht ter Zee en hebben naer proportie van hare moghentheyt/ maer alleen naer proportie vande trafijcke diese inde Landen zijn hebbēde. Daerom soo ist dat nu de Hog. Mog. Heeren Statē Generael/ na voorgaende rijpe deliberatie (sonder twijfel: door Godts sonderlicke beschickinghe) de West-Indische Vaert eendrachtelick geoctropeert/ ende met soo heerlicke Privilegien gebeneficeert/ als hier vooren verhaelt is/ waer toe dat veel vrome goethertighe Patriotten na hare gelegentheyt hebben van over eenige Maenden lustich beginnen te contribueren ofte teyckenen om in te legghen. Ende mits dat althans de Sout-vaert mede daer in ghetrocken wert/ is elck een des te meer ghesint om groote sommen te teyckenen. Alsoo dat nu haest het capitael groot genoech wert/ om dan gheene meer daer inne te ontfangen (daerom die yet goets inden sin heeft openbaret by tijts) niet teghenstaende de Spaensche duysent practijckē gebruyckē om de Hooch Ghemelde Heeren Staten goede Resolutien vruchteloos te maecken/ doch te vergheefs: Want ofte wel eenighe met een blaeuwe uytvlucht door faute van couragie ofte vrywillicheyt willen segghen datse om de Prinzen die de onse vanden Spaensche met gewelt mochten becomen niet begerē inde Compagnie te herideren: Alsulcke conscientieuse Patriotten sullen weten datter int voorsz Octroy gheordonneert staet/ Art. 42. Dat in ghevalle van Oorloghe alle prijsen die op de Vyanden ofte oock op de Zee-Roovers binnen de Limiten by de Kompaignie, oft by den ghenen die den selven t'harer assistencie sullen werden byghevoecht, verovert sal zijn. Oock de goederen die uyt crachte vande Placcaten sullen werden aenghehaelt: na afreeckeninge van

alle nootlicke costen, als ooc vande schade die de Compaignie int veroveren van elcken prijse soude moghen hebben gheleden: mitsgaders de gherechticheyt van sijne Excell. als Admirael Generael, in conformité vande resolutie dies halven op den 1. April 1602. genomen, ende het thiende part voor de Officiers, Bootsvolck en Soldaten die de Prinzen ghedaen sullen hebben, sullen blijven ter dispositie vande Bewint-Hebbers der voorsz Compaignie, mits dat daer van sal gehouden werden reeckeninge apart ende verscheyden vande reeckeninghen der negotien, provenu vande selve prinzen sal werden gheimployeert tot equippage vande Schepen, ende betalinge vant volck van Oorloghe, fortificatien, besettinghen ende dierghelijcken defentie te Water ende te Lande dependerende, sonder datmen daer van sal doen eenighe distributie, ten ware dat het selfde provenu soo groot werde bevonden, datmen sonder swackinghe vande selve defencie, eñ na dat de oncosten vanden Oorloghe soude sijn betaelt, eenighe merckelicke partyen souden moghen uytdeylen, twelcke ghescheiden sal apart ende ghescheyden vande commercien, ende sal een thiende-deel uytgedeelt werden voor de ghemeyne saecke vande Vereenichde Nederlanden, ende de reste onder de participanten van dese Compaignie elck ponts ghelijcke pro rate van sijn ingheleyt capitael. Ghehoudentlick nochtans, dat alle de prijsen ende goederen uyt crachte vande Placcaten aenghehaelt, inghebracht, eñ te rechte gestelt sullen moeten werden ter judicature vanden Raden ter Admiraliteyt vande quartieren daer die ingebracht sullen zijn, om by de selve kennisse genomen, ende gesentencieert te werden op de deuchdelickheyt ofte onde chdelicheyt vande selve pryzen: Andere sullen ons berispen van al te stoute couragie aldus te willen gaen troubleren den wijt-begrijpende Staet vanden machtigen Coninck van Spaignien/ Dominateur in Asien ende Afrijcken. Het ware segghense als ofmen wildemet ghebraden Appelen den grooten Tooren van onser Lieve Vrouwe van Antwerpen om verre werpen: Want wy hebben al te stercken partije? De Spaensche Tyrannen met schrickelicken ghebaer ende Rodomontados sullen ons degraderen vande Wapenen onser voorOuders/ ende ons voor Vileynen verclaren / Veilliacos Lutheranos, Fuora veilliacos. Haerlieder vuyle opgheproncte Heeren die soo weeldich in Vlaenderen ende in Brabandt ghesete hebben/ sullen ons dreyghen mette vuyle Spaensche Pocken. De Heeren Jesuyten sullen ons verdoemen int diepste der Hellen / ende alle de Werelt teghen ons op-maecken. De Coningen ende Princen onse Bontghenooten en sullen ons niet dorven mede spreecken/ noch gheensins assistentie willen doen/ van vreese te vervallen in s Coninck van Spaigniens quade gratie/ ofte indignatie. Cort

om segghense: het ware hem selven op ghemaeckt teghen soo grooten Monarck/ Paus van Roome met alle sijn gebroet. Maer lieve: wie salmen anders aentasten als die/ welcke doch oorsaecke van alle quaet zijn: Voorwaer ick en can niet vleyen: het en betaemt niet dan de bloode herten de waerheyt te verswijgē. Siende dat de Paus mette Jesuyten haer Rijcke soo vast aen den Coninck van Spaignien vercnoopen/ in eenen wille/ raet/ ēn voornemen/ soo datmen wel soude moghen segghen dat dese Gheestelicke macht inder daet niet anders en is dan een Oracle van Delphos dat altijt Philippet: De Jesuyten sijn rechte Ianitsaren vanden Coninck van Spaignien/ want gelijck de Ianitsaren van den Turck en hebben noch Vader noch Vaderlant/ niemant anders erkennende dan den Grooten Heere/ alsoo oock de Jesuyten die over al de Werelt draven ende swermen als Sprinckhanen/ passen niet op haer Vaderlant noch op haer Bloetvriendē: Maer alleenlick om te volbringhen de begheerlickheden van Io el Rey haren oppersten Meester/ affecterende de temporelle Monarchie vander Werelt: al soudense daer over de gheheele Christenheyt in een Bloet-Badt stellen: want als Philippus begheerich is naer groote rijcke ende machtige Landen van ander Vorsten die hem dienstich souden moghen zijn/ hy en ghevet maer te kennen/ en schrijve aen den Paus: De welcke stracx sijn Gheestelicke Consistorie daer over vergadert/ ende ghebiet/ dat om het nalaten oft versuymen der Roomsche Religie/ de Coninck van Bohemen met sommighe andere Potentaten niet langher in hare Rijcken behooren gheleden te worden: Datmense soude verdrijven ende met sware straffen ombringhen: Als den Coninck Iacobus ende Parlament in Engelant met Buscruyts verraet laten inde lucht springen: Ofte door openbare Straetschenderije ende parricide/ gelijckse den grooten Coninck Henricus de vierde te Parijs hebben doen vermoorden. Oock daer te vooren de Coninck Henricus de derde/ teghen den welcken de Coninck van Spaignien door sijnen tsamen geswooren Raet in Vranckrijck een Paepken heeft uytghemaeckt/ dat met een Gheestelick Cleet becleet sijnde/ met een vriendelick/ ghemeynsaem gelaet/ sonder eenighe gramschap ofte beroerytsse/ sonder verschrickt te sijn door eenighe vreese/ sijn

Messen ghesteecken heeft int lijf vanden ghesalfden Coninck van Vranckrijck die nochtans Roomsch Catholijck was/ ende bloetverwant vanden selven Coninck van Spaignien. Noch en hebben de Spaensche Mont-Fluyters of Jesuyten niet ghevreest dit groulick stuck met eenen schoonen naem te noemen/seggende dat het was een steecke uyt den Hemel ghegheven, desen Moorder ofte Roover van s'Coninex leven/ is onder t'get al der heyligē gestelt/ sijn Bloetvrienden sijn als uytten stof eñ slijck uyt haren snooden verachtē staet tot groote weerdicheyt eñ Cardinaelsche eere door Philippi recommandatie/gebiedenisse ende hulpe/ verheven. Dese trouloose parricide wert met het schoon blancketsel der Religie ende Catholijcken naem bevrijt/ ende staende ghehouden. Siet Messieurs tegen hoe veel periculen wy ons hebben te verweeren: Nochtans ick hebbe altoos goeden moet/ dewijle wy den Almogenden Godt tot onser bescherminge hebben/ die ons sal helpen: Comen wy dan dees vergiftighe Monsteren te boven/ sullen wy dan niet soo veel gedaen hebbē/als of wy t'Serpent Hydra gedēpt hadden: Den Cerberus verstrickt met een drijvoudighe keten/ ende de Colomnen gheplant inde Occeaensche Zee: Wat nu belangt onse swackheyt teghen soo groot-machtighen Potentaet? Wy vertrouwen op Godt dat hy ons helpen sal / ghelijck hy in Oost-Indien ghedaen heeft/alwaer wy inden beginne niet eenen voet Landts en hadden/ nu op deser uren soo veel Fortere ssen ende een wel-gheleghen vaste Stadt ghebout/ ende den meesten handel aen onser zijde crijghen. Als oock huydensdaechs in Guinea, al waer de Portugeesen veel jaren voor de onse gevaren hebben/ nu gheen courage meer en hebben op sulcken onseeckeren risico langher te negocieren/ t'eenemael uyt gescheyden/ende ons den handel overghelaten/ die wy nu etlicke jaren lanck in treyn gehadt hebben/ met goede retoer/Godt zy alleen de eere. Soo dat apparentelic den handel allencxkens aen de Spaensche zijde seer sal afnemē/ eñ aen onser zijde dapper toenemē door Gods gratie. Eñ soo den Spaigniaert t'herte soude hebben onse Matrosen te attaquerē/soo moet sijn Vlote 3. a viermael stercker zijn/ oft onse Matrosen leeren hun de Courante over Boordt dansen/ doch ick meyne dat hy raetsamer sal vindē vredelic met ons omme te gaē/

eñ ons liever te vriende houdẽ/ vreesende dat haer lichtelic moch-
ten opwerpen de overgheblevẽ Indianen in Peru, Mexico, etc.
alse de gheringhste occasie sullen hebben om haer aen de wreede
Spangiaerts te wrekẽ/die haerlieder geslachte so barbarisch wt-
geroept hebbẽ. Eñ tis wel apparent/dat veel duysenden Indianẽ
om haer voorsz leet te wreken/ons geerne sullen willen toevallen
de Spaigniaerts te helpen uytdrijven / de Gouden eñ Silveren
Mijnẽ innemen/eñ haer met ons voegẽ om beschermt te worden:
Alsoo datter naest Godt by desen tijt/inde welcke wy schijnẽ van
onse vrienden verlaten te zijn / gheen beter middel ghepractiseert
can wordẽ om wt desen Oorloch tot eenẽ bestandigẽ vrede te gera-
ken/dan dat wy mede deel crijgẽ indẽ rijckẽ Westindischẽ hãdel:

Hebbende nu vanden beginne gheremonstreert den teghenwoordigen goeden staet
in Oost-Indien / als oock de profyten die de participanten daer van genootẽ hebben/
ende met goede redenen vertoont/ dat apparrentelic grooter profyten door Godes se-
ghen vande nieuwe gheoctroyeerde West-Indische navigatie te verwachten is / met
grooten afbreck vanden Spaensche trafijcke/waer op wy ten laetsten hoopen door de
ontferminghe Godes tot eenen ghewenschten versekerde vrede te gheraken/welcke
effecten wy vanden Coninck niet en moghen verwachten/ soo langhe hem de groote
Indische schatten onverhindert volgen: Oock wanneer wy hier sijnen Legher uytten
Velde gheslagen/ ofte met hem eenen vrede gemaeckt/ die hy oft sijne Stadt-houders
niet sullen houden/als sy ander beter voordeel daer by connen doen: Niet om datmen
de Ketters nae de Leere des Concily van Constans en van Trenten gheen gheloove
mach houden maer om dat de beloften ghedaen/aen gewapende Onderdanen/ ja oock
aen geestelijcke persoonen. Als den Deecken van Embrick wedervaren is die den Ad-
mirant van Aragon voorhoudende sijner gedaner beloften/ter antwoorde creech/ dat
hy daer aen niet gehouden en was als den Coninck daer mede gedient werde/t'welcke
hem den Spaenschen Doctoor Ayala in syn Boeck t'Antwerpen ghedruckt gheleert
hadde voor welcke waerschouwinghen wy hem billick behooren te bedancken/ waer
over Joffrou Sibilla Hertoginne van Cleve wel grootelijcx teghens hem ghedoleert
heeft / in voeghen dat eenighe sick abuseren welcke de nootwendicheyt der West-In-
dische Navigatie niet verstaende/seggen dat wy behoorden te blijvẽ by onse Limiten/
sonder ons ghebiet door Colonien over Zee soecken te extenderen/ende alleen bescher-
men wat wy hebben/om de goede Patriotten te contenteren sal ic aldus antwoorden:
Wy moeten bekennen dat Godt Almachtich om onser groote ondanckbaerheyt ende
vele sonden de voorleden jaren/ ende noch/ sijne Kercke door de gantsche Christenheyt
met het broot der tranẽ gespijst/op dat de vrome tot boetveerdicheyt op gewect heeft/
ende door het vier der droeffenis ghepro beert sijnde vande Hipocryten ende onbesten-
dighen ghelijck het caf vande edele Tarwe / soude onderscheyden ende gheopenbaert
werden/dan noch moeten wy om den teghenwoordighen staet niet cleynhertich wor-
den/ noch door sommighe al te hooch versnorcken den moet verloozen gheven. Waer
tegens ons veel helpen sal neffens de beteringe onses levens / eene dancbare betrach-
tinghe der groote weldaden ende goetgunstichept Godts/die wy in voorighe tijden
met onse Voor-ouders gesien ende ghesmaeckt hebben/ als wy scheenen van hem ver-
laten/ende na het oordeel van alle werelt-wijse verloozen: So dient dan twee saecken

over t'hooft hangt/ende de rechtveerdicheyt van onsen Oorloch tegē den Spagniaert: Het een om ons voorsichtich te makē/het ander om ons te courageren: Beyde is noodich om Godt te bidden/ende mildelick te contribueren/op dat wy na den goeden raet van den Ghelderschen Cantzelier Leoninus met gheven alles behouden: Te meer alsoo het seecker is dat de Coninck van Spagnien ende de Keyser met syn Adherenten eendrachtelick besloten hebben/ons lieve Vaderlant(twelck tegenwoordich van alle Bontgenooten schijnt verlaten te wesen(met een dubbelde macht te sullen bespringen: Ick spreecke van het aenstaende perijckel tweesins: Eerstelick ten respecte vant voornemen onser Vyanden ende ten anderen haer loose practijcken om daer toe te comen: Het voornemen is sonder twijfel opt hoochste quaet over ons/ want heeft hy getracht na onser aller onderganck ofte eeuwighe slavernye / doen vanden beginne onse offencien soo gheringhe waren ende voor diensten behoorden gekent te werden/wat sal het syn nu onse offencien met vijftich jarighen Oorloch beswaert syn: Heeft hy in West-Indien over de twintich Millioenen onschuldige Indianen/ die niet misdaen/ maer gheneycht waren alle moghelijcke diensten te doen/ erbarmelijck om gebracht / als de Spaensche Bisschop de las Casas ghetuycht in zijn Boeck dat te Sevilien ghedruckt is by Sebastiaen Trugillo/Anno 1552. die om dit onnoosel vergoten bloedt den onderganck van Spagnien door Godes rechtveerdich oordeel prognosticeert: Wat sal dan t'eynde van ons wesen/als wy souden vermeestert syn/daer voor ons Godt om syns naems wille genadich behoede: Daerom soo segge ick noch eens tot een besluyt/ so wy hem den handel in West-Indien door een machtighe Scheeps Armade niet en soecken te verstooren/sal ons noch onse vrienden niet in vrede laten. Want so lange hy groote macht ende rijckdom heeft / hem aende middelen niet en faillieert (gelijck hem wel dede doen hy den Treves met ons maeckte) soo en sal hy niet ophouden van alle de Christenheyt te verdruckē ende in vreese houden/ maer beroyt wordende/ende in syne West-Indien aengevochten/sal hy lichtelijcker ende religieuselicker met ons vrede houden: Derhalven behooren alle goede Patriotten malcanderen te encourageren/dewyle sy haer gelt tot geen meerder reputatie vant Lant en connen besteden/dat naest Godt het eenige souvereyne middel sal wesen om den Spagniaert in ballance te houden/ende ons selven met alle ghealieerde nagheburen ende vrienden buyten alle vreese gherust te moghen stellen / soo andersins in menschelijcke consideratie eenighe verseeckertheydt te stellen is. Eyndelijck bidde Godt Almachtich/dat hem believe over dese Vloote syn goede hant te houden/ ende synen milden zegen strecken/ de selve so derigeren/dat onse Vyanden daer door ghesmact/ ende wy gestercket mogen worden / ende niet te min leeren / niet op onse macht / maer op hem alleen staen / met een vernedert boetveerdich hert ons ende onse Hoogh: Mogende Heeren Staten Generael / mitsgaders syne Princelijcke Excellentie als/alle andere Oversten ende Soldaten/ in syn Vaderlijcke bescherminghe bevelen/ Amen.

FINIS.

350

